

Stemning - musikalsk interaktion i demensomsorgen

Maria Gjerulff Schmidt

cand. mag i musikterapi med efteruddannelse i neuroaffektivudviklingspsykologi (2018).
Ansæt som musikterapeut i Varde kommune
på demens- og ældreområdet,
musikkensterapi@gmail.com

“Stemning - Musikalsk interaktion i demensomsorgen” er skrevet af Professor Hanne Mette Ochsner Ridder og cand.mag i musikterapi og ph.d. Julie Kolbe Krøier. Bogen er en praksisnær beskrivelse af, hvordan musikalsk samvær kan anvendes bevidst af medarbejdere i demensomsorgen.

Ridder har i en årrække forsket i musikalske interaktioner i demensomsorgen. Hun har tidligere arbejdet som musikterapeut på plejehjem og har gennem mange år undervist musikterapeuter, medarbejdere og pårørende i, hvordan musik kan bruges som samvær med personer med demens.

Krøier har gennem flere år arbejdet som musikterapeut indenfor demensområdet og har nyligt færdiggjort sin ph.d. og forsvaret den d. 18. november 2022. I Krøiers ph.d. forsker hun i, hvordan musikalsk interaktion kan anvendes i plejesituationer.

PAMI

I bogen beskriver Ridder og Krøier tilgangen PAMI, som står for person afstemt musikalsk interaktion. PAMI er et fagligt pust, der viser os, hvordan musikken kan anvendes i dagligdagens rytme, interaktioner og gøremål for at skabe oplevelser af socialt fællesskab og nærende relationer. Musikken ses som en gensidig udfoldelse og meget mere end blot musik som underholdning.

Bogen er en fagbog, og den er skrevet til professionelle omsorgsgivere og undervisere. Bogens ærinde er, at PAMI kan støtte medarbejdere i deres arbejde og kontakt med demensramte borgere, og at tilgangen bliver integreret som en naturlig del af demensomsorgen.

Pårørende vil også have stor glæde og gavn af at læse bogen. Der er idéer til, hvordan de kan bruge musik i samværet med deres pårørende med demens, og bogen kan også hjælpe med at få øje på den nonverbale kommunikation. I takt med at demenssygdommen skrider frem, bliver den nonverbale kommunikation mere og mere vigtigt for samværet, fordi samtalen og ordet træder i baggrunden.

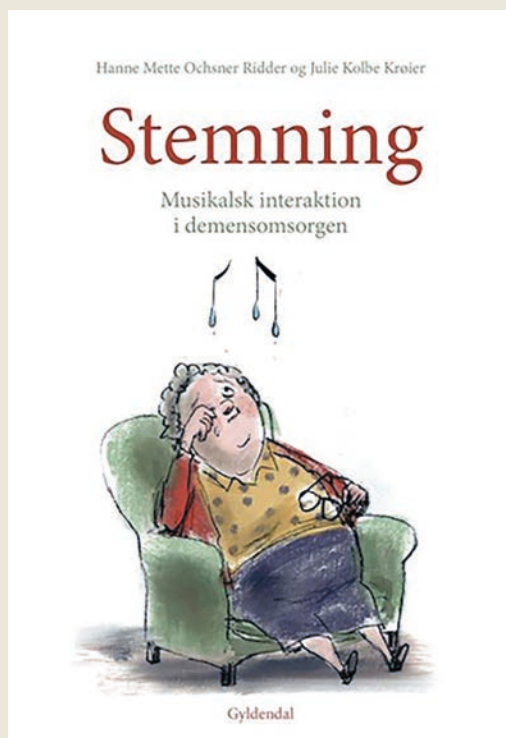
Bogens indhold

Bogen består af fem kapitler. Det første kapitel giver en introduktion til nonverbal kommunikation og gensidige musikalske interaktioner, som er "særlige samhandlinger vi alle bruger og kender til, men som sjældent bruges bevidst og målrettet og oftest omtales som non-verbale" (s. 15). Derudover beskrives PAMI, og der skelnes mellem begreberne PAMI, musikterapi og musikmedicin for at skabe forståelse for brugen af musik i forskellige sammenhænge. Målgruppe og den teoretiske forståelse for musikanvendelse i demensomsorgen gennemgås også i det første kapitel. Målgruppen er som nævnt ovenfor primært professionelle omsorgsgivere og undervisere samt pårørende. Det teoretiske grundlag bygger på både sansefilosofiske, neurokognitive, psykofysiologiske og psykodynamiske teorier. En pointe for bogen er at der er fokus på at skabe ny viden om praksis og tilbyde en teori. Den teoretiske referenceramme for PAMI er baseret på handlinger i praksis med et omsorgsfilosofisk og musikterapiteoretisk afsæt. Teorien bag PAMI afgrænses til hovedpointerne i Ridder og Krøiers forståelse af demensomsorg, nemlig: personbegrebet, afstemning, musik og interaktion. Disse fire bærende teoretiske søjler gennemgås i kapitel 2.

I kapitel 3 uddybes grundlaget for at bruge PAMI med fokus på musikkens funktion i praksis og begreberne Ramme, Regulering og Relation beskrives og uddybes. I kapitel 4 gives en række praksiseksempler på, hvordan PAMI kan udføres i demensomsorgen.

I kapitel 5 tydeliggør Ridder og Krøier deres ønsker om at gøre musik anvendt i demensomsorgen så let forståelig og brugbar som muligt - og ikke mindst implementerbar. Her beskrives det at sikre øvelsen i at sætte ord på praksishandlinger og de læner sig op ad transformativ læring. Et eksempel på det læringsteoretiske udgangspunkt for hvordan PAMI forankres, beskrives her af Ridder og Krøier:

“At reflektere over praksis og kunne vurdere hvorvidt handlinger i praksis er hensigtsmæssige, kræver at vi kan sprogliggøre vores handlinger. Kan vi ikke det, kan vi heller ikke forholde os til nye situationer og se nye sammenhænge. Vi vil ikke kunne forholde os kritisk til, hvornår vi er - og ikke er - på rette spor. Kan vi beskrive praksis, kan vi ændre vores handlinger og tilgå praksis på nye kreative måder”(s. 126-127).

Hanne Mette Ochsner Ridder
og Julie Kolbe Krøier - 2022
Stemning - Musikalsk
interaktion i demensomsorgen,
Gyldendal, København - 159 sider.
Pris: 144 kr (paperback).

I det følgende vælger jeg at uddybe nogle begreber fra kapitel 5, da disse begreber er centrale i forhold til forankring af PAMI. Ridder og Krøier uddyber, hvordan PAMI forankres ved hjælp af oplevelsesbeskrivelser, en musikomsorgsplan samt kortlægning af musikpræferencer. Når der laves oplevelsesbeskrivelser, støttes medarbejdere (i samarbejde med en musikterapeut) i at sætte ord på praksis, men medarbejderen støttes også i, hvordan PAMI kan forstås og anvendes. Oplevelsesbeskrivelserne indebærer oplevelsesdimensioner, så medarbejderens oplevelse ikke kun forbliver faktuel, men netop medtager eksempelvis indre fornemmelser og associationer, som bidrager til at sætte ord på kontakten, samværet og samhandlingen med demensramte, hvor samtalen ikke længere er mulig. Ridder og Krøier anvender her FIKA-modellen, som står for følelser, indre billeder, kropsfornemmelser og associationer. FIKA-modellen hjælper med at bevidstgøre indre processer, hvorved evnen til at forholde sig til andres følelser og behov også styrkes. Ridder og Krøier pointerer vigtigheden af denne bevidstgørelse for netop at kunne forstå og ændre medarbejderens egen måde at afstemme sig til andre personer på, og for at kunne gennemskue, hvordan andre afstemmer sig til dem selv.

Musikomsorgsplanerne uddybes og synliggør, hvornår PAMI bruges i hverdagen for herefter at kunne drøfte indsatsen og "er rettet mod, hvordan medarbejderen kan integrere nyt initiativ til personafstemte musikalske interaktioner i enten aktivitet eller pleje og omsorg" (s. 135). Foruden oplevelsesbeskrivelser og musikomsorgsplan, har Ridder og Krøier udarbejdet et musikpræferenceskema, som kan bruges til at kortlægge borgerens musiksmag, vaner og praktiske hensyn i forbindelse med musik. Viden fra dette skema kan bruges til at arbejde med musikomsorgsplanerne.

Afsluttende betragtninger

Jeg følte mig enormt inspireret, mens jeg læste. Min længsel efter at udbrede musik som et bevidst redskab for plejepersonale fik et "kick" og en hjælpende hånd. Mange gange i læseprocessen, tænkte jeg: "Ja, selvfølgelig - det er jo netop sådan musikken på en enkelt, struktureret og meningsfuld måde kan formidles til personalet, så også de kan bruge musikken på en mere faglig bevidst måde". Det kan nemlig være en udfordring at undervise i processer, som primært er nonverbale. "Stemning" kan komme til at gøre en stor forskel, netop på det punkt - at sætte ord på det ordløse imellem mennesker - lige der hvor vi afstemmer os hinanden. Den vel-dokumenterede og strukturerede tilgang med PAMI giver et overblik og på samme tid gives en overskuelig tilgang, så PAMI kan blive en naturlig del af demensomsorgen. Det vil være et stort fagligt skridt, men også et medmenneskeligt skridt, så vi kan møde mennesker med demens med endnu større omsorg og højt fagligt niveau. Jeg forestiller mig, at bogens praksisnære metoder kan løfte den måde vi imødekommer mennesker med demens på og er et vigtigt bidrag i forhold til de udfordringer der er på ældreområdet. Mange år med nedskæringer og besparelser har sat sine spor. Der er i mange tilfælde flyttet et fokus over på det funktionelle og praktiske og et mindre fokus på det relationelle. Tempoet er skruet op og nærværet mellem mennesker bliver udfordret. I nogle tilfælde har det påvirket omsorgskulturen i en sådan grad at forråelse har haft mulig adgang. Det har vi bl.a. set dokumenteret i medierne. En forråelse som alle kan havne i og som vi alle må være på vagt overfor. Jeg tror, "Stemning" kan hjælpe os med at holde niveauet og give næring til både musikterapeuter, medarbejdere i demensomsorgen og den ældre med demens, fordi "Stemning" sætter gensidigheden og relationen i centrum. Netop begrebet gensidighed vækker min opmærksomhed og det er håbefuldt at blive mindet om, at vi udvikles i kraft af hinanden - også, når vi er sammen med demensramte.

